

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci
Loretánské nám. 5, 118 00 Praha 1
tel.: +420 224 18 2366, e-mail: ors@sekretariat.cz
www.mzv.cz

Strategie poskytování humanitární pomoci MZV ČR v roce 2023

CZECH REPUBLIC
HUMANITARIAN AID

Strategie poskytování humanitární pomoci MZV ČR v roce 2023

Účelem operační strategie je vymezit hlavní cíle, tematické priority a geografické zaměření humanitární pomoci poskytované MZV ČR v roce 2023 na pozadí globálních humanitárních potřeb a přijatých mezinárodních závazků a stanovit kritéria pro maximálně účelné a efektivní rozhodování o podpoře z rozpočtu na humanitární pomoc v gesci MZV ČR.

Operační strategie bude také využívána při prezentaci a obhajobě humanitárního působení vůči českým a mezinárodním humanitárním aktérům i veřejnosti.

Úvod

Posláním humanitární pomoci (HP) je záchrana lidských životů a snižování utrpení lidí postižených přírodní či průmyslovou katastrofou, konfliktem, nuceným vysídlením, dopady klimatických změn, závažnou epidemií nebo i komplexním souběhem různých krizových aspektů, které vedou k dlouhodobé zranitelnosti. Poskytování humanitární pomoci do zahraničí je založeno na solidaritě mezi lidmi i národy a na mezinárodně stanovených zásadách a koordinačních mechanismech.

Česká republika jako vyspělá země a člen Evropské unie, OECD a OSN reflektuje své mezinárodní závazky v humanitární oblasti. Proto také vláda ČR každoročně vyčleňuje prostředky na humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí a Ministerstvo zahraničních věcí prezentuje své humanitární závazky a priority v roční Operační strategii.

1. Globální humanitární situace, potřeby a výzvy

V rámci EU i globálně se v průběhu roku 2022 dále zvyšovalo povědomí o **závažnosti dopadů klimatických změn** ve formě katastrof (záplavy, hurikány, požáry z dlouhotrvajícího sucha a extrémních teplot), nestability, nuceného vysídlení, nedostatku vody, potravin a dalších základních životních potřeb. V souvislosti s tím byla pokračující pozornost věnovaná environmentální stopě samotné humanitární pomoci, kterou se zabývaly jednotlivé agencie OSN, EU i různé nevládní humanitární iniciativy.

Humanitární potřeby se výrazně projeví v důsledku přetrvávajících **konfliktů a nestability** v Afghánistánu, Sýrii, Barmě/Myanmaru, Etiopii, na Haiti, v Jemenu a Sahelu. Ve všech uvedených zemích a regionech je zároveň značně **ztížený humanitární přístup**, zejména vzhledem k **nerespektování mezinárodního humanitárního práva** místními aktéry. V tomto kontextu roste mezinárodní poptávka po účinnější prevenci konfliktů a efektivnější stabilizaci a ochraně civilního obyvatelstva.

Významný vliv na zvýšenou humanitární pomoc v roce 2022 měla vojenská agrese Ruska na Ukrajině, největší ozbrojený konflikt v Evropě od konce 2. světové války. Humanitární pomoc poskytovaná Ukrajině na dvoustranné úrovni i ze strany EU, agencí OSN a Mezinárodním červeným křížem dosáhla obrovské výše a zcela určitě bude pokračovat i v roce 2023.

Souběh nestability a katastrof vedl i v roce 2022 v Burkině Faso, Etiopii, Jemenu, Jižním Súdánu, na Madagaskaru a v Nigérii k ohrožení desítek milionů lidí **hladomorem**. Jeho intenzitu a také ohrožení dalších zemí, zejména v Africe a na Blízkém východě, způsobilo také zastavení exportu ukrajinské pšenice a dalších zemědělských komodit v důsledku blokády ukrajinských přístavů. **WFP** pro rok 2023 počítá s rozpočtem 576 mil. USD.

Oproti předchozím dvěma letům vzhledem k ústupu pandemie COVID-19 ustoupila v roce 2022 humanitární pomoc zaměřená na sdílení vakcín, dodávky testů a vysílání expertů do křehkých a rozvojových zemí. Negativní důsledky pandemie na mnohdy kritický stav

ekonomik těchto zemí však přetrvávaly i nadále a humanitární pomoc, byť v omezenější míře, byla žádaná i v roce 2022.

Podle Úřadu OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UNOCHA) je v roce 2022 závažnými humanitárními krizemi postiženo **63 zemí a celkem 274 mil. lidí**. Potřeby pomoci na rok 2022 byly vyčísleny na 41 mld. USD, nejvíce, a to již dlouhodoběji, na Afghánistán, Sýrii, Jemen, Etiopii, Súdán, Demokratickou republiku Kongo, Somálsko, Nigérii a Myanmar. Od února 2022 k nim nově přibyly Ukrajina a Moldavsko. Mezi nejvíce donory opomíjené naopak dlouhodobě patří venezuelská regionální krize, Haiti, Pákistán a krize ve střední a západní Africe.

Vláda ČR **původně v rámci specifického ukazatele Humanitární pomoc v roce 2022 vyčlenila 200 mil. Kč**; následně však byla **tato částka** v rámci úpravy státního rozpočtu novou vládou zkrácena **na 150 mil. Kč** s tím, že v průběhu schvalování návrhu státního rozpočtu na rok **došlo k navýšení výše uvedeného specifického ukazatele o částku ve výši 150 mil. Kč** v návaznosti na usnesení vlády ČR ze dne 25. února 2022 č. 131 **o poskytnutí naléhavé pomoci Ukrajině**. V rámci novely zákona č. 57/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2022 **došlo k dalšímu navýšení předmětného ukazatele o částku ve výši 120 mil. Kč, které budou poskytnuty ke zvládnutí dopadů uprchlické vlny a budou přednostně využity na stabilizaci Ukrajiny** (odminování, opravy kritické infrastruktury, příprava nouzových obydlí na zimu pro 6,2 mil. vnitřně vysídlených lidí a stabilizace navrátilců). **Schválený rozpočet specifického ukazatele Humanitární pomoc na rok 2022 činí po všech změnách částku ve výši 420 mil. Kč.**

Podářilo se tedy naplnit většinu ze stanovených humanitárních priorit a substantivně reagovat na katastrofy, konflikty a nucené vysídlení - **přehled realizované pomoci** je obsažen v příloze č. 1: Implementace Operační strategie humanitární pomoci 2022 k 31. 10. 2022. Ruská agrese na Ukrajině vedla vládu k rozhodnutí o přidělení samostatných finančních prostředků určených na naléhavou pomoc Ukrajině a uprchlíkům v sousedních zemích, zejména v Moldavsku. Vláda k 31.10.2022 vyčlenila na tuto pomoc celkem 360 mil. Kč. Pomoc byla průběžně poskytována prostřednictvím dotací neziskovým organizacím, peněžních darů a vázaných peněžních darů a bude pokračovat i v následujících měsících.

Pomoc od bilaterálních donorů doplňuje **Ústřední fond pro humanitární odezvu (CERF)**. CERF v tomto roce již rozdělil celkem 525 mil. USD, mimo jiné na okamžitou pomoc v první fázi ad hoc krizí (např. po zemětřesení v Afghánistánu, záplavách v Pákistánu, Kolumbii a v Bangladéši) či na donory opomíjené naléhavé potřeby (sucho v Angole či Ugandě, násilnosti ve Středoafričské republice, vysídlení v Demokratické republice Kongo, ekonomické krize v Hondurasu či na Srí Lance). Největší jednorázová pomoc v roce 2022 byla v souvislosti s válečným konfliktem poskytnuta ve výši 60 mil. USD Ukrajině. MZV v rámci poskytované pomoci plánuje finančně přispět do fondu i v tomto roce.

Celkově humanitární potřeby v posledních deseti letech setrvale rostou, z důvodu rozšiřujících se konfliktů včetně války na Ukrajině a stále závažnějších dopadů přírodních katastrof stagnuje zároveň objem dostupných humanitárních prostředků, což způsobuje omezenou schopnost řešení humanitárních potřeb.

2. Mezinárodní zásady a systémy poskytování humanitární pomoci

Poskytování humanitární pomoci se globálně řídí základními humanitárními principy **lidskosti** (cílem je záchrana lidských životů), **nestrannosti** (pomoc se poskytuje výhradně na základě potřebnosti), **neutrality** (humanitární pomoc nestrání žádnému aktérovi konfliktů) a **nezávislosti** (pomoc se neřídí politickými ani jinými zájmy dárce ani příjemce).

Globální humanitární systém a vůdčí role OSN v něm jsou zakotveny v rezoluci Valného shromáždění OSN č. 46/182. Koordinaci humanitárních aktivit a obhajobu humanitárních zásad, dostupnosti humanitární pomoci, jejího financování a ochrany

humanitárních pracovníků zastává **UNOCHA**, pod nímž působí tematický (clusterový) koordinační systém s příslušnou expertízou. OSN zajišťuje komplexní vyhodnocování globálních humanitárních potřeb, vyhlašuje humanitární výzvy na jejich financování a ustavuje a řídí struktury (sdílené fondy a tematické clustery na úrovni cílových zemí) pro koordinovanou implementaci pomoci. Významný podíl na realizaci humanitární pomoci mají specializované agencie a programy OSN, z nichž hlavními partnery pro ČR jsou:

- **UNHCR** – Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, garant a vůdčí implementátor Globálního kompaktu pro uprchlíky;
- **UNICEF** – Dětský fond OSN, zaměřen na děti a ženy, vodu a sanitaci a výrazně novátorský v součinnosti se soukromým sektorem i v propojování humanitárních a rozvojových aktivit;
- **WFP** – Světový potravinový program, vedle potravinové pomoci zajišťuje logistiku HP OSN, má též významnou roli ve vyhledávání, rozvíjení a implementaci obsahových a procesních inovací, i díky Akcelerátoru inovací v Mnichově.
- **UNDRR** - Organizace OSN pro snižování rizika katastrof (DRR) a odolnost zajišťuje implementaci Globálního rámce ze Sendai pro DRR a odolnost na období 2015 - 2030¹;
- **UNDP** – Rozvojový program OSN v posledních letech rozšířil své působení též na pomezí humanitární pomoci a stabilizace ve formě programů na podporu zdrojů obživy a celkové odolnosti místního obyvatelstva v krizových oblastech. V rámci trojitého nexu se zároveň věnuje též agendě DRR.

Mimo systém OSN, ale v součinnosti s ním působí:

- **IOM** – Mezinárodní organizace pro migraci, jejíž přidanou hodnotou jsou široké vlastní implementační kapacity a kombinování humanitárních aktivit v místě s podporou repatriace, stabilizace navrátilců a legální migrace.

Významným humanitárním aktérem s celosvětovou působností je také:

- **ICRC a IFRC:** Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) je významným aktérem v oblasti Mezinárodního humanitárního práva (IHL) a jeho praktické aplikace při poskytování humanitární pomoci v situacích konfliktu a nuceného vysídlení. Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce (IFRC) podporuje národní asociace při reakci na katastrofy a v globálním měřítku přispívá k rozvoji prevence, připravenosti a anticipační pomoci, zejména v rámci pohotovostního fondu DREF.

Významným humanitárním aktérem a partnerem ČR je **Evropská unie**, která je jednak substantivním finančním přispěvatelem, zároveň disponuje nástroji pro vyhodnocování míry zranitelnosti a humanitárních potřeb i kapacitami pro koordinaci poptávky a nabídek pomoci i její realizaci v místě.

Východiskem pro společnou implementaci humanitární pomoci v rámci sdílené pravomoci EU s členskými státy je **Evropský konsensus o humanitární pomoci** z roku 2007, který byl na jaře 2021 aktualizován **Sdělením Evropské komise k humanitární činnosti EU: nové výzvy, stejné zásady**. Toto sdělení a na ně navazující Závěry Rady EU pojmenovaly hlavní témata současné humanitární pomoci a na ně navazující cíle a opatření v rámci EU, jejichž naplňování je reflektováno v rámci CZ PRES:

- 1) **Podporovat flexibilní a efektivní poskytování a financování HP** (rozšířit víceleté financování, zlepšit návaznost se ZRS, zapojovat příjemce a budovat místní kapacity, uplatňovat procesní i technologické inovace a digitalizaci pomoci).

¹ Globální rámec byl přijat na 3. světové konferenci ke snižování rizika katastrof v japonském Sendai v březnu 2015, navazující indikátory v listopadu 2016; ČR se na formulaci globálního rámce i indikátorů aktivně podílela.

- 2) **Zajistit rychlou reakci a cílenou pomoc všem potřebným** (vybudovat EU humanitární kapacity v součinnosti s civilní ochranou ČS i EK).
- 3) **Zohledňovat klima a životní prostředí v reakci i v samotném designu pomoci a posilovat klimatickou odolnost příjemců** (přípravit vodítka pro šetrnou pomoc, mapovat podíl HP reagující na klima, systematicky pracovat s vyhodnocováním a řízením rizik, uplatňovat trojitý nexus v klimatické oblasti).
- 4) **Podpořit snižování humanitárních potřeb včasnou odezvou a prevencí katastrof i konfliktů** (důsledně propojovat humanitární, rozvojové a mírové úsilí ve všech fázích pomoci, správně využívat civilně-vojenskou součinnost, podporovat komplexní systémy sociální ochrany a vzdělávání).
- 5) **Výrazně navýšit finanční zdroje na HP** (zvýšit úsilí ČS EU, rozšířit okruh dalších zemí přispívajících na HP, mobilizovat soukromý sektor).
- 6) **Zdůrazňovat Mezinárodní humanitární právo** (monitorovat porušování IHL, vést průběžný diplomatický dialog o dodržování IHL, zřídit mechanismus pro správu humanitárních výjimek ze sankčních režimů).
- 7) **Posilovat roli EU v humanitární politice** (podporovat průběžný humanitární dialog, za tím účelem mj. uspořádat Evropské humanitární fórum – poprvé plánováno na leden 2022 v Paříži; postupovat v duchu Team Europe, nabídnout ČS EU možnost sdílení prostředků na společné cíle formou účelově vázaných příjmů).

MZV ČR v kontextu uvedených priorit EU v rámci svého předsednictví v pracovní skupině Rady EU **pro humanitární a potravinovou pomoc (COHAFA)**:

- ✓ věnuje hlavní pozornost oblasti **DRR, prevence a připravenosti** (navrženy závěry Rady k DRR ve vnější činnosti EU) a to v kontextu klimatických změn, globální potravinové krize i komplexní zranitelnosti; v kontextu Evropského roku mládeže jsou rovněž zdůrazňovány možnosti praktického zapojení a osvěty mládeže;
- ✓ vedle důrazu na DRR, připravenost a odolnost a v kontextu úsilí o „snižování potřeb“ podporuje sdílení dobré praxe **z propojování humanitárních, rozvojových a mírových/stabilizačních aktivit** (trojitý nexus – v rámci CZ PRES předložena praktická vodítka pro využití v terénu mj. i ze strany ZÚ), včetně součinnosti s mezinárodní sítí pro konflikt a zranitelnost (INCAF) při OECD/DAC, která se touto oblastí průběžně zabývá;
- ✓ rozvíjí **společné kapacity a odezvu s civilní ochranou** (skupina PROCIV), **snižování ekologické náročnosti** humanitární odezvy (zapojení do Donorské výzvy na snižování ekologických dopadů humanitární pomoci), zapojování místních kapacit (**lokalizace** – v rámci CZ PRES prezentace konkrétních příkladů dobré praxe a podpora přípravy vodítek EU) a využívání inovací a digitalizace;
- ✓ ve vztahu k IHL nadále podporuje spolupráci se skupinami COJUR a RELEX, s cílem praktického **zajištění humanitárního přístupu** k civilnímu obyvatelstvu v krizích všeho druhu a většího využívání **humanitární diplomacie** k prevenci a mediaci v zemích ohrožených konfliktem a nestabilitou.

3. Humanitární pomoc MZV ČR v roce 2023

3.1 Zakotvení humanitární pomoci ČR

Humanitární pomoc ČR se řídí **zákonem o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí** z roku 2010.² HP je v něm definována jako souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a

² Zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, účinný od 1. 7. 2010.

újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí zasažených mimořádnou událostí (zejména přírodní katastrofou nebo ozbrojeným konfliktem), jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům.

Jak vyplývá z uvedené definice, humanitární pomoci ČR se rozumí jak **okamžitá reakce na ad hoc katastrofu přírodní či lidmi způsobenou (včetně konfliktů)**, tak **následná pomoc při obnově** základních životních podmínek. Součástí humanitární pomoci ČR je rovněž **prevence a snižování rizika katastrof (DRR)** a zvyšování odolnosti vůči nim, a také **pomoc při vleklých (komplexních) humanitárních krizích**.

V tomto zákoně jsou stanoveny též hlavní **gesce v oblasti HP**, kdy MV ČR odpovídá za poskytování humanitární pomoci (s využitím kapacit a mechanismů civilní ochrany) v zemích EU a Evropského hospodářského prostoru, zatímco MZV ČR v ostatních zemích světa.

Zákon rovněž stanovuje **hlavní formy** humanitární pomoci ČR, které se nijak neliší od mezinárodních standardů a zahrnují materiální, expertní a finanční pomoc.

Ve **Strategii zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018 – 2030³** je ve vztahu k humanitární pomoci zvýšený důraz kladen na vzájemnou **návaznost a synergie humanitárních a rozvojových aktivit** v bilaterální i multilaterální rovině, která může přispívat k celkovému **posilování odolnosti** zemí a regionů zranitelných z hlediska klimatických jevů i bezpečnostních rizik. Zvláštní pozornost v této oblasti je věnována prioritním zemím dvoustranné rozvojové spolupráce⁴ a dalším křehkým zemím, které představují prioritu zahraniční politiky ČR⁵. Dále jsou ve Strategii ZRS zakotveny také průřezové priority – dobrá správa věcí veřejných, respektování lidských práv a genderové rovnosti, šetrnost k životnímu prostředí a klimatu – které se vztahují na ZRS i HP.

ČR se samozřejmě při poskytování humanitární pomoci hlásí k zásadám **Dobrého humanitárního dárcovství (GHD)**⁶ i k závazkům na kvalitní poskytování pomoci, které jsou shrnuty v iniciativě vyspělých donorů **Grand Bargain**⁷.

3.2 Cíle a priority humanitární pomoci MZV ČR

Hlavním cílem humanitární pomoci ČR, který se neliší od globálního zasazení, je přispívat k záchraně lidských životů, omezení utrpení lidí, ke snižování jejich zranitelnosti a jejich rychlé stabilizaci a posilování odolnosti obyvatelstva, zemí a regionů ve vztahu ke katastrofám i konfliktům.

Díličními cíli jsou: včasná a účelná odezva z hlediska potřeby a přidané hodnoty ČR; koherence s bilaterálními rozvojovými aktivitami (včetně úsilí o integrovaná řešení s koherentními cíli, tematickými prioritami, aktéry a finančními nástroji); budování místních kapacit a odolnosti, se zvláštním zřetelem k obzvlášť zranitelným skupinám obyvatelstva a k marginalizovaným regionům cílové země; průběžná spolupráce s dalšími donory, zejména s EU a s výše uvedenými prioritními partnery v rámci OSN; příspěvek mezinárodnímu úsilí o

³ Schválena usnesením vlády č. 591 z 21. 8. 2017, viz www.mzv.cz/rozvoj.

⁴ V období 2018 – 2023 Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko a Zambie.

⁵ Mj. tzv. specifické země ZRS ČR – Afghánistán, PAÚ, Ukrajina a země se specifickými potřebami stabilizace, na něž vláda vyčlenila zvláštní prostředky, jako jsou Irák, Sýrie a Sahel, resp. Afrika a region Blízkého východu.

⁶ Deklarace „Principles and Good Practice of Humanitarian Donorship“ byla přijata skupinou dárcovských zemí a EK 17. 6. 2003; další dárci se přidávali individuálně (ČR v r. 2006); EU přijala deklaraci kolektivně v rámci Evropského konsensu o humanitární pomoci v roce 2007.

⁷ Dokument „Grand Bargain“ z r. 2016, který byl inovován v r. 2021, představuje souhrn námětů na zefektivnění globálního humanitárního systému zejména v působnosti jednotlivých dárcovských států i humanitárních organizací s důrazem na oblast financování humanitární pomoci (nevázanost, předvídatelnost, zaměření na místní potřeby, víceleté financování, inovativní formy, snižování administrativní zátěže).

respektování IHL a zásad poskytování HP, zejména v zájmu zajištění dostupnosti pomoci pro potřebné a ochrany zranitelného obyvatelstva i humanitárních pracovníků před násilím.

Mezi hlavní **tematické priority** HP ČR patří snižování rizika katastrof, připravenost a odolnost, na kterou se ČR zaměřuje v rámci obnovy po katastrofách (stavební aj. technologická opatření) i v samostatných preventivních opatřeních ve formě budování veřejných systémů a kapacit i osvěty veřejnosti. Téma DRR zdůrazňuje také v kontextu odezvy na klimatické změny a v implementaci trojitého nexu. Další tematické priority navazují na prioritní okruhy stanovené i v bilaterální rozvojové spolupráci, a to zaměření na přístup k vodě a sanitaci, ke zdravotní a nutriční péči a ke zdrojům obživy zejména v oblasti zemědělství, včetně adaptace na dopady klimatické změny (zejména sucho).

Vzhledem k omezeným finančním objemům i rozšířené spolupráci s českým i místním neziskovým sektorem se ČR zároveň ve všech tematických prioritách zpravidla zaměřuje na výrazně marginalizované geografické oblasti a v jejich rámci na obzvláště zranitelné obyvatelstvo – s důrazem na osiřelé děti, osamělé živitele s dětmi, seniory a handicapované osoby. V této oblasti bude také přednostně podporovat inovativní programy založené na širším zapojení příjemců do vlastního designu, realizace a vyhodnocení dopadů pomoci.

Mezi **geografické priority** v kontextu koordinace donorů i celkových zahraničněpolitických priorit budou i nadále patřit **prioritní země bilaterální ZRS ČR**, v nichž bude MZV v součinnosti s ČRA dbát na řádnou návaznost humanitárních a rozvojových aktivit, jakož i na podporu místních kapacit a budování integrovaných řešení. Cílem je posilování připravenosti, managementu rizik a odolnosti, a to ve vztahu k ad hoc katastrofám i dlouhodobým dopadům klimatických změn – tyto cíle budou promítnuty též do probíhajícího vyhodnocení a přípravy navazujících programů ZRS na období po roce 2023. **Etiopie, Kambodža a Zambie** budou opět zařazeny do dotační výzvy na **DRR a odolnost, Etiopie se Zambií** do dotační výzvy na **komplexní a stabilizační pomoc**.

Mezi další cílové země HP ČR s potřebou stabilizace bude nadále patřit **Sýrie a uprchlíci** z této země v sousedství (v návaznosti na příslušný asistenční program). Zvýšená pozornost bude i v souvislosti s komplexní ekonomickou krizí věnována především **Libanonu**. Pozornost tak jako v minulých letech bude věnována i zemím subsaharské Afriky, zejména regionu **Sahel**.

Stejně tak s ohledem na vojenský konflikt a z toho vyplývající komplexní humanitární krizi bude pomoc soustředěna také na **Jemen**. V menší míře než v předchozích letech bude humanitární pomoc směřovat do Iráku s ohledem na skutečnost, že v současné době jedná o ekonomicky poměrně stabilizovanou zemi s rostoucími příjmy z nerostných surovin a zároveň s relativně vysokou mírou humanitární pomoci ze strany vícero aktérů.

V souvislosti s konfliktem a nuceným vysídlením bude pokračovat také humanitární asistence **Barmě/Myanmaru, eventuálně Afghánistánu**.

Významná část humanitární pomoci bude směřovat na **Ukrajinu** a sousedního **Moldavska**, které je rovněž jednou z prioritních zemí ZRS. Tato pomoc bude financována z finančních prostředků Programu humanitární, stabilizační, rozvojové a obchodní asistence Ukrajině v letech 2023-2025 schváleného usnesením vlády 855 z 12. října 2022 (dále „Program Ukrajina“).

3.3 Formy a nástroje humanitární pomoci

MZV ČR, podobně jako jiní dárci, využívá tři základní formy poskytování humanitární pomoci:

- 1) **finanční** (peněžní dary mezinárodním organizacím, granty místním nevládním organizacím a dalším institucím v cílových zemích, vázané peněžní dary zejména vybraným zdravotnickým a sociálním zařízením, dotace českým humanitárním neziskovým organizacím, souhlasy s čerpáním pro ZÚ ČR

v cílové zemi; včetně inovativních forem přímého financování humanitárních potřeb příjemců formou cash for work, mikrograntů či voucherů v rámci podpořených projektů NNO i MeO) – ve všech fázích HP;

- 2) **materiální** (v součinnosti s generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru - GŘ HZS, se Správou státních hmotných rezerv – SSHR, případně s firmami a oborovými asociacemi zejména ve zdravotnické oblasti v rámci humanitární výjimky ze zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, evt. materiální komponent projektů neziskových organizací a materiální pomoc zakoupená v místě ze strany ZÚ ČR v zahraničí) – zpravidla v rámci okamžité pomoci, stabilizace a obnovy;
- 3) **expertní** (rovněž v součinnosti s GŘ HZS, MŽP a dalšími relevantními resorty a institucemi i se zahraničními a místními partnery) – zejména v rámci okamžité pomoci (záchranáři, zdravotníci, logistická podpora), a posilování odolnosti/prevenci katastrof (zejména odborníci na organizování záchranného systému, včetně příslušné legislativy).

Pro volbu konkrétní formy a příslušného nástroje realizace HP je hlavní hledisko účelnosti, hospodárnosti a efektivity při naplnění zjištěných potřeb. Zároveň je třeba přihlížet i k rozpočtovým pravidlům, zejména pokud jde o zapojení ZÚ ČR a českých subjektů (hranice účetního a kalendářního roku, dotační pravidla).

V rámci expertní a materiální pomoci vysílané z ČR se MZV i GŘ HZS MV ČR orientují zejména na Mechanismus civilní ochrany EU, jehož prostřednictvím dochází transparentně k propojení potřeb cílové země s nabídkami pomoci, přičemž Evropská komise zároveň poskytuje grant na zajištění přepravy a v případě velké katastrofy s masivní odezvou též vysílá podpůrný koordinační tým. ČR si také nadále udržuje certifikaci OSN pro velký vyprošťovací tým (Heavy USAR Team), který může být nasazen vcelku nebo po částech zejména v případě zemětřesení.

3.4 Kritéria rozhodování o poskytnutí humanitární pomoci

Vzhledem k tomu, že globální humanitární potřeby i adresné poptávky vysoce přesahují možnosti humanitárního rozpočtu MZV ČR i kapacit pro realizaci HP ČR, ale také vzhledem k mezinárodním závazkům a apelům ohledně předvídatelné, substantivní a dle možnosti víceleté pomoci, je třeba humanitární odezvu ČR aktivně prioritizovat. Základní kritéria, kterými budou poměřovány náměty pomoci bilaterální i multilaterální, jsou stanovena v návaznosti na strategický rámec i hlavní cíle humanitární pomoci ČR, při zachování souladu s mezinárodními humanitárními principy:

- ✓ **potřebnost:** rozsah a dopady krize, kapacity a zájem postižené země, soulad s jejími prioritami, resp. s mezinárodními plány pomoci;
- ✓ **schopnost účelné realizace a přínos ČR:** tematické zaměření odpovídající prioritám a schopnostem ČR, osvědčení implementační partneři (přítomnost v místě odezvy, předchozí zkušenosti), koordinace s ostatními donory, kvalita a účelnost pomoci;
- ✓ **možnost integrovaného řešení:** návaznost na předchozí bilaterální HP, stávající bilaterální či multilaterální programy HP, ZRS, TRANS, včetně programů MV, možnost komplexních partnerství, realizace humanitárně-rozvojového a stabilizačního nexu;
- ✓ **průřezově:** dobrá správa (respektování zásad HP a IHL, podpora místních kapacit); respektování lidských práv a genderové rovnosti (včetně zaměření na obzvláště zranitelné skupiny a jejich integraci, sociální ochranu a posílení jejich soběstačnosti a svépomoci – zejména v návaznosti na Akční plán k implementaci agendy Ženy, mír a bezpečnost, Akční výzvu k vymýcení genderového násilí v humanitárních krizích a na Chartu k začleňování osob s postižením do humanitární odezvy); šetrnost k životnímu

prostředí (včetně dopadů klimatických změn a podpory snižování rizika katastrof, připravenosti a odolnosti v návaznosti na Globální akční rámec ze Sendai).

3.5 Rozpočet na humanitární pomoc v roce 2023

Na humanitární pomoc ČR poskytovanou do zahraničí byla pro rok 2023 vládou schválena částka **165 mil. Kč**⁸. Kromě toho lze očekávat, že do humanitární asistence bude zahrnuta část prostředků pro Irák a Sýrii z asistenčního programu BVA – zejména na dotační projekty, a humanitární podíl z Programu UA. Výhledově budou k rozpočtu na rok 2023 připojeny též účelově vázané nároky z nespotřebovaných výdajů z roku 2022; půjde zejména o prostředky určené na realizaci programu MEDEVAC, které vzhledem k termínům misi realizovaných v listopadu nemohly být vyčerpány v roce 2022 a budou na stejný účel využity v r. 2023. Na rozdíl od roku 2022 nebude moci humanitární rozpočet v roce 2023 počítat z prostředků na Program Afrika, který v tomto roce skončil a jeho prodloužení vláda neschválila“?

Novelou zákona o státním rozpočtu pro rok 2022 schválenou Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR byly vyčleněny prostředky ve výši 120 mil. Kč určených na stabilizační pomoc Ukrajině. Tato částka je již čerpána a její čerpání bude pokračovat i v roce 2023.

Z hlediska načasování spolupráce budou v **I. čtvrtletí 2023** realizována **dotační výběrová řízení** na projekty komplexní a stabilizační pomoci, na snižování rizika katastrof (DRR) a pomoc Ukrajině. Cílové země dotačních programů byly konzultovány též s humanitární pracovní skupinou Fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS).

Výzva	Země	Prostředky (mil. Kč celkem / 1 dotace)
Komplexní a stabilizační pomoc	Afghánistán, Barma/Myanmar, Etiopie, Irák, Jemen, Sahel, Sýrie, Zambie + uprchlíci v regionech	80/5 (evt. část/navíc z Programu BVA)
DRR a odolnost	Etiopie, Kambodža, Zambie	10 / 2,5
„Pomoc Ukrajině“	Ukrajina + uprchlíci v regionech	Z prostředků schválených usnesením vlády č. 855 o Programu humanitární, stabilizační, rekonstrukční a hospodářské asistence Ukrajině v letech 2023 – 2025 (dále Program UA)

V I. – II. čtvrtletí budou a průběžně vyhodnocovány **ad hoc žádosti o naléhavou pomoc**, případně pokračování humanitárních projektů realizovaných v roce 2022 (Etiopie, Nepál).

Pokračovat bude humanitární pomoc Ukrajině a Moldavsku, která však nebude hrazena z humanitárního rozpočtu MZV, ale z prostředků alokovaných na tuto pomoc v rámci Programu Ukrajina.

Podle výsledků dotačních řízení budou ve **II. čtvrtletí** zahájeny humanitární aktivity vyznačené jako priority v příloze č. 2.

V **červenci** bude v návaznosti na operační strategii provedeno **meziročního vyhodnocení** čerpání humanitárního rozpočtu i globálních humanitárních potřeb.

Dle jeho výsledků a v závislosti na stavu disponibilních prostředků budou ve **III. – IV. čtvrtletí** přednostně podpořeny aktivity humanitárních fondů a agencí OSN (**CERF, OCHA, UNHCR, UNICEF, WFP, UNDRR**), dále **ICRC, IFRC a IOM**, s důrazem na podfinancované a opomíjené programy a na tematické priority v oblasti potravinové pomoci a

⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 8. června 2022 č. 481 o dvoustranné zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2023 a ke střednědobému výhledu jejího financování do roku 2025.

výživy (evt. v kombinaci výživy a vzdělávání zranitelných dětí) i v oblasti DRR a odolnosti. Důraz bude kladen na **koherenci s humanitární pomocí EU**.

Během celého roku bude k dispozici dostatečná **finanční rezerva** pro reagování na ad hoc humanitární krize.

Časový a finanční výhled realizace HP v roce 2023

Termín	Částka (Kč)	Způsob využití	Příjemce
I. – IV. čtvrtletí	30.000.000	Ad hoc humanitární krize (průběžně dle potřeb)	OSN, IOM, ICRC/IFRC, NNO, GŘ HZS, místní partneři
I. čtvrtletí	70.000.000 10.000.000	Dotační řízení: Komplexní a stabilizační pomoc DRR a odolnost	NGOs registrované v ČR s místními partnery
I. - II. čtvrtletí	5.000.000 5.000.000	Etiopie Nepál	WorldWide Místní NNO
III. – IV. čtvrtletí*	45.000.000	Náměty ZÚ, mezinárodní spolupráce	ICRC, IOM, UNHCR, UNICEF, UNRWA, WFP, CERF, UNDRR, místní NNO
Celkem	165.000.000 HP		
Další prostředky	Program BVA	Dotační řízení	NGOs registrované v ČR s místními partnery
	Program UA	Dotační řízení, peněžní dary, vázané peněžní dary	NGOs registrované v ČR s místními partnery

*) na základě meziročního vyhodnocení humanitárních potřeb v červenci 2023 a disponibilních zdrojů

3.6 Kontrola (monitoring, evaluace)

MZV ČR bude využívat všechny dostupné možnosti kontroly podpořených humanitárních aktivit s cílem získat poznatky o účelnosti využitých nástrojů, o výsledcích, zamýšlených i nezamýšlených dopadech a navazujících potřebách, včetně možnosti integrovaných řešení na přechodu mezi humanitární a rozvojovou spoluprací; a zároveň v zájmu transparentnosti a zodpovědnosti vůči příjemcům pomoci i českým daňovým poplatníkům a české vládě.

Bilaterální monitoring bude realizován v součinnosti se zastupitelskými úřady ČR v zahraničí, v prioritních zemích dvoustranné ZRS ČR též v součinnosti s Českou rozvojovou agenturou s cílem dosažení koherence mezi humanitárními a rozvojovými aktivitami. V cílových zemích programů mezinárodních partnerů budou využity jejich interní kapacity a případně donorské mise.

Komplexní a případně též výrazně inovativní humanitární aktivity budou v případě potřeby zařazovány do Plánu evaluací MZV ČR, případně do společných evaluací v rámci EU či OECD/DAC. Při realizaci kontroly formou monitoringu i evaluací bude MZV ČR zároveň usilovat o přímou odezvu příjemců pomoci a o zapojení a případně další budování místních evaluačních kapacit v cílové zemi.

3.7 Koordinace a partnerství

MZV ČR bude i nadále při realizaci humanitární pomoci dbát na **součinnost** se zákonným spolugestorem humanitární pomoci poskytované do zahraničí (**MV – GŘ HZS**) a na vzájemnou informovanost, synergie a koherenci s dalšími humanitárně zaměřenými

programy v gesci MV (**Stálý zdravotně humanitární program MEDEVAC a migrační program Pomoc na místě MV**), včetně evt. společného vyhodnocování potřeb i realizací, zejména v návaznosti na iniciativy Team Europe. V případě potřeby zajištění dodávky materiální pomoci z ČR bude rovněž pokračovat spolupráce se **Správou státních hmotných rezerv** (komodity) a evt. s **Ministerstvem obrany** (přeprava).

ČR bude i nadále soustavně spolupracovat s **českými, místními i mezinárodními neziskovými humanitárními organizacemi**, jejichž přidanou hodnotou je zpravidla kvalitní zapojení místních příjemců do identifikace potřeb i realizace pomoci a využívání efektivních a inovativních forem pomoci. Zejména s českými humanitárními NNO se MZV ČR vedle dotačních projektů zaměří i na spolupráci v rovině strategické a osvětové, a to jak ve vztahu k integrovaným řešením a rámcovým partnerstvím, tak v oblasti dopadů sankcí a prevence zneužití neziskových organizací a veřejných sbírek na podporu terorismu a praní peněz.

Zejména v zemích s obtížným humanitárním přístupem, kde má zásadní význam dodržování zásad mezinárodního humanitárního práva, bude ČR nadále spolupracovat rovněž s **ICRC a národními asociacemi Červeného kříže a Červeného půlměsíce**. ČR bude jako v předchozích letech usilovat též o pokračování transparentní a předvídatelné spolupráce s hlavními mezinárodními humanitárními organizacemi a programy, zejména s **UNDRR, UNHCR, UNICEF a WFP**.

V kontextu posíleného angažování ČR v Africe a zejména v rámci zapojení do iniciativ Team Europe bude ČR pokračovat v mapování, koordinaci a případné společné realizaci humanitárních a humanitárně-rozvojových aktivit také s vybranými členskými zeměmi EU.

V návaznosti na probíhající předsednictví v Radě EU bude ČR pokračovat v započaté spolupráci zejména se **Švédskem** na naplňování společného programu v pracovní skupině COHAFA.

3.8 Komunikace

Humanitární události globálního významu (Světový humanitární den, mezinárodní dny uprchlíků, DRR; donorské konference) i relevantní bilaterální akce (návštěvy, semináře) budou zakotveny v Plánu komunikace ORS a cíleně prezentovány na webu (www.mzv.cz/pomoc) i sociálních sítích MZV, ČRA a dalších partnerů.

MZV ČR se dle svých kapacit bude nadále podílet na komunikaci iniciativ Team Europe, včetně jejich humanitární dimenze, a to ve vztahu k cílovým zemím, české veřejnosti i relevantním mezinárodním partnerům.

Operační strategie, její meziroční vyhodnocení i všechna dílčí rozhodnutí o poskytnutí humanitární pomoci budou publikovány v ČR i v příslušných výkaznictvích EU a OSN.

V součinnosti s realizátory i se ZÚ ČR v cílových zemích humanitárních aktivit budou získávána a veřejně prezentována relevantní data, obrazová dokumentace a příběhy podpořených lidí. MZV bude rovněž aktivně pracovat s odezvou české veřejnosti na jednotlivé humanitární krize a aktivity.

MZV ČR bude aktivně využívat příležitosti k prezentaci humanitárních cílů a potřeb i humanitárních aktivit v Radě pro ZRS, v Parlamentu ČR i v kontextu formálního a neformálního globálního vzdělávání v ČR a EU.

Přílohy:

- 1. Implementace Operační strategie humanitární pomoci 2022 k 31. 10. 2022**
- 2. Přehled námětů ZÚ, SM, terit.útvárů a FoRS na humanitární pomoc 2023**